

Correlation between Emotional Intelligence and Adaptive Behaviors of Nursing Students

Kanokporn Moopayak, RN, MSc¹, Jarintip Udomphanthurak, BBA¹,
Chaleeya Kanyapattanaporn, Med¹, Chanya Sangchan, BEd¹,
Phuangphet Kaesornsamut, RN, PhD¹

Abstract

Purpose: The objectives of this study were to: 1) explore emotional intelligence of nursing students from the 1st to 4th academic years; 2) compare adaptive behaviors in nursing student roles from the 1st to the 4th academic years, and compare adaptive behaviors in nursing practicum between the 3rd year and the 4th year nursing students; 3) examine the correlation of emotional intelligence and adaptive behaviors in nursing student roles and adaptive behaviors in nursing practicum of nursing students.

Design: Correlational research.

Methods: The sample consisted of 262 of 1st- 4th year nursing students, with 126 students in the 3rd and the 4th academic years. Data were collected by using the Emotional Intelligence Screening Test for the Thai Population of the Department of Mental Health, and adaptive behaviors in nursing student roles and nursing practicum questionnaires. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, One-way analysis of variance and Pearson's correlation.

Main findings: The results revealed that: 1) the mean scores of emotional intelligence of 1st- 4th year nursing students were in normal levels; 2) the adaptive behaviors in nursing students roles from the 1st to the 4th academic year were not significantly different ($p > .05$), and the adaptive behaviors in nursing practicum of nursing students from the 3rd to the 4th academic year were not significantly different ($p > .05$); 3) the total score of emotional intelligence and the three sub-scale scores of emotional intelligence (virtue, competence, and happiness) were significantly correlated with adaptive behaviors in nursing student roles ($r = .520, .417, .501, .451, p < .001$ respectively) and with adaptive behaviors in nursing practicum ($r = .459, .265, .315, .355, p < .001$ respectively).

Conclusion and recommendations: The results suggest that student development unit and educational management unit should work collaboratively in the development of emotional intelligence in order to promote adaptive behaviors in nursing student roles and adaptive behaviors in nursing practicum.

Keywords: emotional intelligence, adaptive behaviors, student roles, nursing practicum

J Nurs Sci. 2015;33 Suppl 1:55-65

Corresponding Author: Associate Professor Kanokporn Moopayak, Faculty of Nursing, Mahidol University, Bangkok 10700, Thailand; e-mail: kanokporn.mup@mahidol.ac.th

¹ *Faculty of Nursing, Mahidol University, Bangkok, Thailand*

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการปรับตัว ของนักศึกษาพยาบาล

กนกพร หมู่พยัคฆ์, วท.ม.¹ จรินทร์พีย์ อุดมพันธุ์รัก, บธ.บ.¹ ุลลียา กัญพัฒนพร, ศษ.ม.¹
ัญญา แสงจันทร์, ศษ.บ.¹ พวงเพชร เกษรสุนทร, ปส.ด.¹

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษา 1) ความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4, 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาพยาบาลระหว่างชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4 และเปรียบเทียบพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลระหว่างชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4, 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาพยาบาล และพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล

รูปแบบการวิจัย: การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย: กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 262 คน ซึ่งมีชั้นปีที่ 3 และ 4 จำนวน 126 คนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต และแบบสอบถามพฤติกรรมการปรับตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย: พบว่า 1) นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1-4 มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์อยู่ระดับปกติ 2) นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1-4 มีการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาไม่แตกต่างกัน ($p > .05$) และนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 มีพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติไม่แตกต่างกัน 3) คะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและตามรายด้านเก่ง ดี มีสุข มีความสัมพันธ์กับคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .520, .417, .501, .451$; $p < .001$ ตามลำดับ) และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .459, .265, .315, .355$; $p < .001$ ตามลำดับ)

สรุปและข้อเสนอแนะ: ฝ่ายพัฒนานักศึกษาและฝ่ายจัดการศึกษา ควรประสานความร่วมมือในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักศึกษาพยาบาล เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทนักศึกษา กับพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติ

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมการปรับตัว บทบาทการเป็นนักศึกษา การเรียนภาคปฏิบัติ

J Nurs Sci. 2015;33 Suppl 1:55-65

Corresponding Author: รองศาสตราจารย์กนกพร หมู่พยัคฆ์, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700, e-mail: kanokpom.mup@mahidol.ac.th

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสำคัญของปัญหา

ในการศึกษาทางการพยาบาลเน้นให้นักศึกษาเป็นคนสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ทั้งทางปัญญาและวุฒิภาวะทางอารมณ์เพื่อเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ทักษะความชำนาญในการบริการสุขภาพ ความปลอดภัยหรือภาวะวิกฤติของชีวิตมนุษย์ตามมาตรฐานวิชาชีพ ด้วยลักษณะของการศึกษาทางวิชาชีพ นักศึกษาพยาบาลจึงต้องมีการปรับตัวอย่างสูงต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่การเป็นนักศึกษาใหม่ในชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีที่ 4 นักศึกษาต้องเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมใหม่ เช่น ต้องเปลี่ยนจากนักเรียนมาเป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และการปรับตัวในแต่ละปีการศึกษาซึ่งมีบทบาทและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างไปตามชั้นปีที่สูงขึ้นของหลักสูตร อาทิ^{1,2} ในชั้นปีแรกต้องเรียนวิชาเฉพาะภาคทฤษฎีร่วมกับนักศึกษาสาขาอื่น ต่อมาต้องรับผิดชอบและมีกระบวนการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้น เพราะมีการฝึกทักษะการพยาบาลขั้นพื้นฐานในชั้นปีที่ 2 และมีการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการดูแลผู้ป่วยในการศึกษาภาคปฏิบัติของชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ซึ่งชั้นปีที่ 4 ยังมีวิชาที่ต้องใช้หลักกระบวนการบริหาร การคิดวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินงานในแหล่งฝึกปฏิบัติ มีบทบาทที่ต้องแสดงภาวะผู้นำ การประสานงานกับบุคคลและชุมชน ซึ่งต้องควบคุมอารมณ์ตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ คุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ อดทนอดกลั้น มีวินัย เพราะต้องให้การดูแลที่เหมาะสมกับสภาวะทางสุขภาพและการเจ็บป่วยของผู้ป่วยและผู้ให้บริการสามารถปรับตัวให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ต้องใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและตามสถานการณ์เพื่อการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละชั้นปีการศึกษาดังนั้นนักศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งหมายถึงมีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence)^{3,4} ความฉลาดทางอารมณ์เป็นทักษะการปรับตัว (Adaptation) ที่ประกอบด้วย 4 ชั้น ได้แก่^{5,6} 1) ชั้นการรับรู้ในการประเมินภาวะอารมณ์ตนเองและผู้อื่นได้ถูกต้อง 2) ชั้นเข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น 3) ชั้นมีความตั้งใจในการจัดการปรับเปลี่ยนอารมณ์ตนเอง และ 4) ชั้นใช้อารมณ์อย่างมีเหตุผลความฉลาดทางอารมณ์มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ⁷ 1) ด้านดี ได้แก่ การควบคุมตนเอง เห็นใจผู้อื่น รับผิดชอบ 2) ด้านเก่ง ได้แก่ การมีแรงจูงใจ ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธ์ภาพและ 3) ด้านสุข ได้แก่ ความภูมิใจในตนเอง ฟังพอใจในชีวิต สุขสงบทางใจความฉลาดทางอารมณ์สามารถพัฒนาได้โดยการเรียนรู้ตลอดเวลา ฝึกฝนให้มีขึ้นในตนเองได้ เพื่อปรับตนตามพัฒนาการที่สมวัย^{3,7} ความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นตัวบ่งชี้

ความสามารถในการปรับตัวซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตของบุคคลมากที่สุด จึงถือได้ว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว^{5,6}

การปรับตัวเป็นการเผชิญกับตนเองกับสภาพแวดล้อม และกับบุคคลที่พบปะในแต่ละวัน การปรับตัวเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน การปรับตัวประกอบด้วย 1) การเรียนรู้การเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และสภาพแวดล้อมทางสังคมและกายภาพตนเอง 2) การกำหนดเป้าหมายที่เป็นจริง 3) การใช้ความสามารถควบคุมสภาพแวดล้อมและจุดหมายปลายทางของการปรับตัว 4) การมีความจับใจต่อความต้องการของผู้อื่นเพื่อสามารถสร้างสรรคินทางบวกแก่คนอื่น⁸ รอย (Roy)⁹ เชื่อว่าบุคคลต้องการการปรับตัวเพื่อคงไว้ซึ่งความต้องการพื้นฐานที่เป็นต้นขี้นซึ่งความมั่นคงของชีวิต ซึ่งได้จากการที่บุคคลมีความมั่นคงด้านร่างกาย และความมั่นคงด้านสังคมโดยสามารถแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมซึ่งเป็นผลจากกลไกการควบคุมและกลไกการรับรู้มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านอัตมโนทัศน์ 3) ด้านบทบาทหน้าที่ 4) ด้านความสัมพันธ์ซึ่งระหว่างบุคคล

นักศึกษาพยาบาลเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องได้รับการหล่อหลอมจากคณาจารย์ ให้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับสูง สามารถปรับตัวตามองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นได้ เช่นเป็นผู้ที่มีความพร้อมตามบทบาทการเป็นนักศึกษาพยาบาลเพื่อการศึกษาเล่าเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตั้งแต่เริ่มเข้ามาศึกษาในชั้นปีที่ 1 จนสำเร็จการศึกษาในชั้นปีที่ 4 มีการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์มีความสุข สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลในหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถมีทักษะในการพึ่งพิงซึ่งกันและกันให้งานประสบผลสำเร็จ สามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมใหม่และสังคมได้อย่างกลมกลืน รวมทั้งมีคุณสมบัติในการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ใช้ทักษะความชำนาญทั้งศาสตร์และศิลป์และคุณธรรมได้อย่างเหมาะสมตามมาตรฐานการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หากนักศึกษาขาดการปรับตัวที่เหมาะสมหรือมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าระดับปกติอาจเป็นสาเหตุนำไปสู่การเกิด ความเครียดไม่ประสบความสำเร็จในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง และการประกอบอาชีพ มักยึดถือความคิดตนเป็นใหญ่ ไม่เชื่อความคิดใคร ขาดความเข้าใจในความรู้สึกผู้อื่นทำให้การทำงานร่วมกับผู้อื่นมักไม่ประสบผลสำเร็จ ไม่มีความสุขเนื่องจากขาดทักษะเกี่ยวกับคน เป็นผลให้ปฏิบัติการพยาบาลอย่างคับข้องใจหงุดหงิดบ่อย^{3,7} นักศึกษาในแต่ละชั้นปีพบกับสถานการณ์และประสบการณ์แตกต่างกันดังที่กล่าวมา ทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษา การเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตั้งแต่เมื่อเริ่มเข้ามาศึกษา จนถึงขณะศึกษาในแต่ละชั้นปีนักศึกษาอาจเกิดความเครียดไม่มีความสุขดังเช่น

ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ปีการศึกษา 2538-2539 ชั้นปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดมากที่สุด และนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดน้อยที่สุด¹⁰ อย่างไรก็ตามนักศึกษาที่สามารถปรับตัวหรือจัดการปัญหาได้ก็สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ดังเช่น นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยความสุขมากที่สุดรองลงมาคือชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ และพบแต่ละชั้นปีมีคะแนนเฉลี่ยความสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งวิธีการจัดการที่นักศึกษาใช้ในการปรับตัวเมื่อไม่มีความสุขมากที่สุด 3 อันดับแรกคือการยอมรับสภาพตนเอง การมองโลกในแง่ดี และการปรึกษาเพื่อน¹¹ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยกับนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 พบว่าในการฝึกภาคปฏิบัติ นักศึกษาทั้ง 3 ชั้นปีมีการปรับตัวโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ แต่นักศึกษาพยาบาลทั้ง 3 ชั้นปีมีการปรับตัวในการฝึกภาคปฏิบัติไม่แตกต่างกัน¹²

นักศึกษาจากชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4 ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆทั้งในการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ในชั้นปีที่ 1 นักศึกษาต้องปรับตัวกับสภาพแวดล้อมใหม่ในมหาวิทยาลัย ต้องจากบ้านมาอยู่หอพัก มีเพื่อนใหม่ และพบกับการเรียนวิธีการสอนที่อาจเปลี่ยนไปจากชั้นมัธยมศึกษา มีกิจกรรมต่างๆ มากมาย นักศึกษามีภาระการเรียนและความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นตามชั้นปีที่สูงขึ้น จนถึงชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ซึ่งเน้นการเรียนภาคปฏิบัติ ในชั้นปีที่ 3 เริ่มมีการบูรณาการความรู้จากทฤษฎีในชั้นปีที่ 1-2 มาใช้ในการศึกษาการพยาบาลในสาขาต่างๆ และฝึกปฏิบัติกับผู้ป่วยในสถานการณ์จริง ทำให้นักศึกษาต้องเตรียมพร้อมตลอดเวลาเพื่อให้การพยาบาลได้อย่างเหมาะสม ตามสภาวะของผู้ป่วยรายนั้นๆ และรวมทั้งเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในการทำงาน และการสร้างสัมพันธ์กับบุคลากรบนหอผู้ป่วยอยู่บ่อย อาจส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเครียดและวิตกกังวลได้ ในชั้นปีที่ 4 นักศึกษาต้องเผชิญกับแหล่งฝึกปฏิบัติที่ไม่คุ้นเคย และมีการฝึกปฏิบัติในบทบาทต่างๆ ในการเตรียมตัวเป็นพยาบาลวิชาชีพให้ครบทุกสาขา เช่น สาขาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชศาสตร์ สาขาการพยาบาลสูติศาสตร์และการผดุงครรภ์ การนำความรู้ตามสาขาต่างๆทางการพยาบาลมาใช้ในการดูแลสุขภาพอนามัยแก่ประชากรในชุมชน การศึกษาชุมชน การวางแผน จัดทำโครงการแก้ปัญหาทางสุขภาพแก่ประชากรในชุมชน การจัดการปัญหาและให้การพยาบาลตามปัญหาที่พบ และประเมินผลโครงการและกิจกรรมที่ปฏิบัติ ซึ่งนักศึกษามีการปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่ต่างจากการฝึกปฏิบัติในชั้นปีที่ผ่านมา การเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ

ดังกล่าวข้างต้นของนักศึกษาพยาบาล ส่งผลให้นักศึกษาต้องมีการเตรียมการปรับตัวทั้งด้านบทบาทการเป็นนักศึกษา และการเรียนภาคปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรม การปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากชั้นปีที่ 1-4 ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร และศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาชั้นปีที่ 3-4

พฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาและพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้องค์ประกอบทางด้านการศึกษา การเรียนภาคทฤษฎี ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.)¹³ เป็นแนวทางในการประเมินพฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาซึ่งได้แก่ 1) ด้านการเรียน 2) ด้านผู้สอน 3) ด้านกลุ่มเพื่อน 4) ด้านสภาพแวดล้อม 5) ด้านการร่วมกิจกรรมสถาบัน และประเมินพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติ ซึ่งมีส่วนประกอบด้าน 1) การเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นปฏิบัติงาน 2) ด้านการมีจิตสำนึกและตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต 4) ด้านมีวินัยและความรับผิดชอบ 5) ด้านเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 6) ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพ และ 7) ด้านสภาพแวดล้อมบนหอผู้ป่วย

จากการทบทวนการวิจัยที่ผ่านมา พบความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ดังเช่นการศึกษาของ อโณทัย บ้านเนิน และรัชณี สรรเสริญ¹⁴ พบว่านักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับปกติ (ร้อยละ 62.9) และมีการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมของสถาบันโดยรวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับผู้อื่นการเรียนการสอนโดยรวมและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินอกจากนั้นการศึกษานักศึกษาของ สมบัติ ธิยาพันธ์¹⁵ พบว่า นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ชั้นปีที่ 2-4 ปีการศึกษา 2545 มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในช่วงเกณฑ์เฉลี่ยปกติ (ร้อยละ 65.6) มีการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 86.5) และผลการวิจัยของ จักรารุช สาตธรรมและคณะ¹⁶ พบว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัวของนิสิตนักศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยส่งผลในทางบวก แต่ผลการวิจัยของ Jones¹⁷ ที่ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์กับผลการปฏิบัติงานทางคลินิกในนักศึกษาพยาบาลปริญญาตรีระดับชั้น senior จำนวน 68 คน ของโรงเรียนพยาบาลในรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า คะแนนความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนาอีกบ้าง

ความฉลาดทางอารมณ์จึงจะเข้มแข็งและค่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์กับคะแนนผลการปฏิบัติงานทางคลินิกมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ($r = .233, p = .056$)

การที่นักศึกษาที่มีประสบการณ์ที่แตกต่างหรือมีชั้นปีที่สูงขึ้น จะเผชิญกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้น กล่าวคือนักศึกษาใช้ความฉลาดทางอารมณ์ในการปรับตัวหรือพัฒนาอารมณ์ตนเองได้ดีขึ้น^{3,5-7} ประกอบกับคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ไม่เคยมีการวิจัยเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาและการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษา ระหว่างชั้นปีการศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษา และกับการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาของชั้นปีที่ 1-4 และพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 เพื่อผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ฝ่ายพัฒนานักศึกษาและฝ่ายจัดการศึกษา ใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ การเตรียมความพร้อมในการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษา

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4
2. เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4 และเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในบทบาทการเป็นนักศึกษาพยาบาล (ชั้นปีที่ 1-4) และพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล (ชั้นปีที่ 3 และ 4)

สมมติฐานการวิจัย

1. การปรับตัวในบทบาทการเป็นนักศึกษาของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างกัน และพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างกัน
2. ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในบทบาทการเป็นนักศึกษาและมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (correlational research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักศึกษาพยาบาลของคณะพยาบาลศาสตร์ แห่งหนึ่ง ที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1-4 รวม 1104 คน ได้แก่ชั้นปีที่ 1 จำนวน 284 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 262 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 269 คน และ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 289 คน

คำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตร Yamane¹⁸ ได้จำนวน 256 คน ทั้งนี้เพื่อการได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนไม่น้อยกว่าจำนวนที่คำนวณได้ จึงเพิ่มจำนวนแบบสอบถามอีกร้อยละ 10 คือ 26 ฉบับรวมเป็น 282 ฉบับและคำนวณจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนทั้ง 4 ชั้นปี ได้กลุ่มตัวอย่าง ชั้นปีที่ 1 จำนวน 72 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 67 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 69 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 74 คนรวมผู้เข้าร่วมการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 282 ราย เลือกตัวอย่างแบบสะดวก โดยเข้าพบนักศึกษาแต่ละชั้นปีโดยนำแบบสอบถามไปตอบเองตามความสมัครใจ

เครื่องมือการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลได้จากกรทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิภาค ค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ย (GPA) ปัจจุบัน รายได้ แหล่งรายได้ และความเพียงพอของรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต จำนวน 52 ข้อ ที่ผ่านการตรวจความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเชื่อมั่นตามมาตรฐานที่ใช้กันอยู่ทั่วไป มีค่าดัชนีอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .36 ถึง .69 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7819 มีรายละเอียดให้ตอบความฉลาดทางอารมณ์ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านดีประกอบด้วย การควบคุมตนเองเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ 2) ด้านเก่งประกอบด้วย การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ตัดสินใจและแก้ปัญหาสัมพันธ์ภาพและ 3) ด้านมีความสุข ประกอบด้วย ภูมิใจตนเองสุขสงบทางใจพอใจชีวิตโดยให้นักศึกษาตอบตามข้อคำถามที่ตรงกับลักษณะของตนเองเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (คะแนน 1-4 คะแนน) คำตอบมีตั้งแต่ไม่จริงจริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง จริงมาก ซึ่งแต่ละด้านและด้านย่อยมีค่าคะแนนและการแบ่งช่วงคะแนนตามเกณฑ์การจัดระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สำหรับกลุ่มตัวอย่างอายุ 18-25 ปีของกรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข 7 คะแนนรวมสูงกว่า 170 คะแนนหมายถึงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าปกติคะแนนรวมตั้งแต่ 138-170 คะแนนหมายถึงมีความฉลาดทางอารมณ์ปกติ และคะแนนรวมต่ำกว่า 138 คะแนนหมายถึงมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปรับตัวของนิสิตระดับ

ปริญญาตรี ที่สร้างโดยนิรมล สุวรรณโคตร¹⁹ เกี่ยวกับพฤติกรรม การปรับตัวในการเรียนภาคทฤษฎีและโดยทั่วไป 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียน 2) ด้านผู้สอน 3) ด้านกลุ่มเพื่อน 4) ด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา 5) ด้านการร่วมกิจกรรมสถาบันจำนวน 52 ข้อ การปรับตัวแต่ละด้าน มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง (r) .25 - .74 ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .84 - .87 ผู้วิจัยได้นำมา สอบถามพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในบทบาทของนักศึกษาพยาบาล ตัวอย่างชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วน ประเมินค่า 5 ระดับ (น้ำหนักคะแนน 5 -1 คะแนน) ตั้งแต่ความคิดเห็น/ปฏิบัติมากที่สุด = 5 จนถึงมีความคิดเห็น/ปฏิบัติน้อยที่สุด = 1 คะแนนเต็ม = 260 คะแนน แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ (สูง ปานกลาง ต่ำ) ตามเกณฑ์การแบ่งของ Best²⁰ [คือคะแนนเต็ม (260) ลบด้วยคะแนนต่ำสุด (1) ทหารด้วยระดับที่ต้องการแบ่ง (3)] (คะแนนอยู่ระหว่าง 260 - 173.67 หมายถึงมีการปรับตัวได้ในระดับสูงคะแนนอยู่ระหว่าง 173.66-87.33 หมายถึงมีการปรับตัวได้ในระดับปานกลาง และคะแนนอยู่ระหว่าง 87.32-1.00 หมายถึงมีการปรับตัวได้ในระดับต่ำ)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียน ภาคปฏิบัติ ใช้วัดพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของ นักศึกษาตัวอย่างชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 25 ข้อ ซึ่งผู้วิจัย สร้างจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย¹³ แบบสอบถามมีเนื้อหาการ ปรับตัว 7 ด้าน 1) การเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นปฏิบัติงาน 2) การมีจิตสำนึกและตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) การมีวินัยและความรับผิดชอบ 5) การเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 6) การสร้างสัมพันธ์ภาพ และ 7) การปรับตัวกับสภาพแวดล้อมบนหอผู้ป่วย ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (น้ำหนัก คะแนน 5 -1 คะแนน) มีความคิดเห็น/ปฏิบัติมากที่สุด = 5 จนถึง มีความคิดเห็น/ปฏิบัติน้อยที่สุด = 1 คะแนนเต็ม = 125 คะแนน แบ่ง 3 ระดับ (สูง ปานกลาง ต่ำ) ตามเกณฑ์การแบ่งของ Best²⁰ [(คะแนนเต็ม(125) ลบด้วยคะแนนต่ำสุด (1) ทหารด้วยระดับที่ ต้องการแบ่ง (3)] (คะแนนอยู่ระหว่าง 125-83.67 หมายถึง มีการปรับตัวได้ในระดับสูง คะแนนอยู่ระหว่าง 83.66-42.34 หมายถึง มีการปรับตัวได้ในระดับปานกลาง คะแนนอยู่ระหว่าง 42.33-1.00 หมายถึง มีการปรับตัวได้ในระดับต่ำ)

การหาค่าคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามส่วนที่ 1 และส่วน ที่ 4 ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาพยาบาล และ อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญสาขาสุขภาพจิตและการพยาบาล จิตเวชศาสตร์รวมจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา หลังจากดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จึงนำแบบสอบถาม

ส่วนที่⁴ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้น ปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อ มั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของ Cronbach²¹ ได้เท่ากับ .81, .86 และ .87 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในคน คณะพยาบาลศาสตร์ (COA No.IRB NS2012/ 152.2712) และได้รับอนุญาตตามสายการบังคับบัญชาเพื่อการ เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาตัวอย่างซึ่งได้รับชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ์ในการเข้าร่วมการวิจัย เชิญชวนเป็น อาสาสมัครเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในการตอบแบบ ประเมินและแบบสอบถามตามความสมัครใจโดยไม่มีการกดดัน ไม่เร่งรีบในการตอบสามารถไม่ตอบในส่วนใด ๆ ที่ไม่สมัครใจตอบ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเข้าพบนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2555 หลังจากชั่วโมงการเรียนการสอนแต่ละชั้นปี ชั้นปีละ 1 ครั้ง นาน 15 นาทีเชิญชวนนักศึกษารับแบบสอบถาม ที่วางไว้หน้าชั้นเรียน หรือในกล่องที่หอพักนักศึกษาคณะ พยาบาลศาสตร์ เพื่อนำไปตอบในที่ที่ตนเองตามความสมัครใจ ระหว่างวันที่ 2-27 มกราคม 2556 และส่งคืนลงในกล่องที่ตั้งไว้ ตามสถานที่ที่แจ้งได้รับแบบสอบถามคืนและสามารถนำมา วิเคราะห์ได้ 262 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 92.90

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

1. แจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ระดับความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมการปรับตัว ตามบทบาทการเป็นนักศึกษาและการเรียนภาคปฏิบัติ
2. ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์ ความเป็นอิสระจากกันความแปรปรวนของแต่ละกลุ่มเป็นเอก พันธ์กัน การแจกแจงของกลุ่มเป็นโค้งปกติ
3. วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม การปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4 และพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษา พยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์กับ พฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษา และการเรียน ภาคปฏิบัติโดยสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation (r))

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปนักศึกษาตัวอย่างชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 262 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 90.46 (237 คน) ชายร้อยละ 9.54 (25 คน) อายุเฉลี่ย 20.5±4.34 ปี ภูมิลำเนาภาคเหนือร้อยละ 17.50 (46 คน) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 35.90 (94 คน) ภาคตะวันออกร้อยละ 5.30 (14 คน) ภาคตะวันตกร้อยละ 2.60 (7 คน) ภาคกลางร้อยละ 19.80 (52 คน) กรุงเทพฯร้อยละ 9.20 (24 คน) ภาคใต้ร้อยละ 9.50 (25 คน) ค่าเฉลี่ยของเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) 2.89±0.64 มีรายได้ประจำสำหรับใช้จ่ายส่วนตัวจากทุกแหล่งเฉลี่ยเดือนละ 6267.43±2387.54 บาท แหล่งรายได้ได้จากเงินกู้กองทุนรัฐบาล (กยศ.) และ/หรือบิดา มารดา/ญาติ ทุนการศึกษาการทำงานพิเศษ ความเพียงพอในการใช้จ่ายโดยมีเงินเหลือเก็บร้อยละ 35.5 (93 คน) เพียงพอไม่มีเงินเหลือเก็บร้อยละ 49.60 (130 คน) ไม่เพียงพอแต่ไม่เป็นหนี้ร้อยละ 5.70 (15 คน) ไม่เพียงพอและเป็นหนี้บางเดือนหรือบางครั้งร้อยละ 8.40 (22 คน) ไม่เพียงพอและเป็นหนี้ทุกเดือนร้อยละ 0.80 (2 คน)

2. นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ 164.53±15.46 ซึ่งอยู่ในระดับปกติ (ปกติ 138-170) เมื่อพิจารณาคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม และรายด้านดี เก่ง มีสุข พบกลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าชั้นปีอื่นในทุกด้าน เมื่อแจกแจงระดับความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ พบว่านักศึกษาทั้งสี่ชั้นปีมีความฉลาดทางอารมณ์ ระดับสูงร้อยละ 36.3 (95 คน) ระดับปกติร้อยละ 58.14 (158 คน) ระดับต่ำร้อยละ 5.30 (14 คน) โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ระดับ

ต่ำจำนวนมากกว่าชั้นปีอื่นคือ 6 คน (ร้อยละ 2.30) ที่เหลือ 8 คน (ร้อยละ 3) คือชั้นปีที่ 1 = 3 คน ชั้นปีที่ 3 = 3 คนชั้นปีที่ 4 = 2 คน ซึ่งชั้นปีที่ 2 มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมต่ำกว่าชั้นปีอื่น ส่วนชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ที่สูงกว่าชั้นปีอื่น (ชั้นปีที่ 4 \bar{X} = 167.05±14.25 และชั้นปีที่ 3 \bar{X} = 166.71±16.41)

พฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาพบว่า

3.1 นักศึกษาพยาบาลปีที่ 1 ถึง 4 มีพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง (197.79±20.05) และในแต่ละชั้นปีอยู่ในระดับสูงเช่นกัน (197.79±20.05) โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ถึงแม้มีคะแนนเฉลี่ยในระดับสูง แต่ต่ำกว่าชั้นปีอื่น (ดังแสดงในตารางที่ 1) เมื่อแจกแจงความถี่จำแนกระดับของพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาของนักศึกษาทั้งสี่ชั้นปีพบว่าอยู่ในระดับสูงร้อยละ 66.40 และระดับปานกลางร้อยละ 33.60

3.2 นักศึกษาชั้นปีที่แตกต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 1.06, p = .37) (ตารางที่ 1)

ส่วนรายด้าน พบนักศึกษาชั้นปีที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทด้านการเรียนและด้านสัมพันธ์ภาพกับอาจารย์ผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 2.78, p = .04 และ F = 3.06, p = .03 ตามลำดับ) ส่วนด้านอื่นได้แก่ ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านกิจกรรม มีคะแนนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p > .05)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายชั้นปี ของพฤติกรรมกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษา ของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

การปรับตัวตามบทบาท ตามชั้นปี	จำนวนคน (n)	\bar{X}	SD	ระดับ	Min-Max	F	p
โดยรวม	262	197.79	20.05	สูง	139.00-247.00	1.06	.37
ชั้นปีที่ 1	66	198.44	19.28	สูง	161.00-239.00		
ชั้นปีที่ 2	70	196.51	18.69	สูง	149.00-234.00		
ชั้นปีที่ 3	70	195.49	21.93	สูง	139.00-243.00		
ชั้นปีที่ 4	56	201.48	20.07	สูง	147.00-247.00		

พฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติพบว่า

3.3 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีคะแนนพฤติกรรมกรรมการ

ปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติทางการพยาบาลโดยรวมและแต่ละชั้นปีอยู่ในระดับสูง (106.18±10.17) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติโดยรวมของนักศึกษาตัวอย่าง ชั้นปีที่ 3-4 จำแนกตามระดับชั้นปี

การปรับตัวการเรียนภาคปฏิบัติ	คน (n)	\bar{X}	SD	ระดับ	Min-Max
คะแนนโดยรวม	126	106.18	10.17	สูง	75.00-125.00
ชั้นปีที่ 3	70	106.30	10.23	สูง	75.00-124.00
ชั้นปีที่ 4	56	106.04	10.23	สูง	83.00-125.00

3.4 จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่แตกต่างกัน (ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4) มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติไม่แตกต่างกันถือได้ว่ามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันที่เห็นได้อย่างชัดเจน (ประมาณ 106 ± 10.23) จึงไม่ทดสอบความแตกต่างทางสถิติ

ส่วนคะแนนรายด้าน (คะแนนเต็ม 5) ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.64 \pm 0.61$) ต่ำกว่าชั้นปีที่ 4 ($\bar{X} = 3.82 \pm 0.57$) รองลงมาคือการปรับตัวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมบนแหล่งฝึก ซึ่งชั้นปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.15 \pm 0.65$) ต่ำกว่าชั้นปีที่ 3 เล็กน้อย ($\bar{X} = 4.23 \pm 0.65$)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในบทบาทการเป็นนักศึกษาพยาบาลและพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล พบว่า

4.1 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้านของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1-4 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในบทบาทการเป็นนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้าน กับคะแนนพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในบทบาทการเป็นนักศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 (n = 262)

ความฉลาดทางอารมณ์	พฤติกรรมปรับตัวในบทบาทการเป็นนักศึกษา (r)
โดยรวม	.52***
ด้านดี	.42***
ด้านเก่ง	.50***
ด้านสุข	.45***

***p < .001; significance 2-tailed

4.2 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนพฤติกรรมกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติ

โดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) กับพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษา
ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 (n = 126)

การปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)			
	EQ โดยรวม	EQ ด้านดี	EQ ด้านเก่ง	EQ ด้านมีสุข
การปรับตัวโดยรวม	.46***	.40***	.34**	.47***
รายด้าน				
การเตรียมความพร้อมฯ	.36***	.27**	.32***	.36**
การมีจิตสำนึกฯ	.33***	.35***	.24**	.30**
ความซื่อสัตย์ฯ	.32***	.30**	.26**	.29**
ความมีวินัยฯ	.29**	.26**	.24**	.27**
การเคารพสิทธิผู้ป่วยฯ	.30**	.30**	.18*	.34***
การสร้างสัมพันธ์ภาพ	.41***	.36***	.29**	.44***
สภาพแวดล้อม	.36***	.31***	.24**	.41***

*p < .05, **p < .01, ***p < .001; significance 2-tailed

การอภิปรายผล

นักศึกษาพยาบาลตัวอย่างทั้ง 4 ชั้นปี มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับปกติถึงระดับสูงถึงร้อยละ 94.7 สอดคล้องกับหลายผลการวิจัยที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลหรือนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต้องใช้ความรับผิดชอบสูงส่วนใหญ่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปกติ^{14,22-24} และมีพฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูง มีพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติในระดับปานกลางและระดับสูง^{15,22} อธิบายได้ว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา¹³ และตามมาตรฐานการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 1 นอกจากนี้ยังได้รับการความรู้ทางปัญญาตามหลักสูตรแล้ว นักศึกษายังได้รับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่สอดแทรกในระหว่างการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นักศึกษาจะมีประสบการณ์และบทบาทที่ต่างกันไปตามชั้นปีที่สูงขึ้น รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักศึกษาซึ่งมีการจัดเป็นระยะตลอดปีการศึกษา ทำให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ²⁵

อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์ครั้งนี้พบว่า ยังมีนักศึกษาอีกจำนวนหนึ่งมีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับต่ำเพียงเล็กน้อยร้อยละ 5.3 ซึ่งกระจายอยู่ในทุกชั้นปี ทั้งนี้อาจเนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์ส่วนหนึ่งมีการพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็กและวัยรุ่น ก่อนที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย และจากข้อมูลส่วนตัวพบว่า นักศึกษาพยาบาลร้อยละ 35.5 มีรายได้จากเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และร้อยละ 13.9 มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในจำนวน

นี้ นักศึกษาที่มีหนี้สินอยู่ร้อยละ 9.2 จากเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ จึงอาจส่งผลกระทบต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลได้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่านักศึกษาชั้นปีที่แตกต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษา และพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติโดยรวมไม่แตกต่างกันอาจเนื่องจากนักศึกษาอยู่ในสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ และการจัดการศึกษารวมทั้งการเอื้ออำนวยเพื่อการศึกษาจากคณะพยาบาลศาสตร์ทั้งในวิทยาเขตบางกอกน้อยและวิทยาเขตศาลายาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา¹³ ใช้มาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธีรวิวัฒน์ รื่นพรตและคณะ²⁶ พบว่าชั้นปีที่ศึกษาไม่สามารถทำนายการปรับตัวโดยรวมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ ดังนั้นจึงอาจมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการปรับตัวตามบทบาทการเป็นนักศึกษา และพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษา

การศึกษาครั้งนี้พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการปรับตัวในบทบาทการเป็นนักศึกษาและพฤติกรรมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล สอดคล้องกับผลการวิจัยของหลายท่าน^{14-16,22} ซึ่งอธิบายได้ว่า นักศึกษาที่มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้าน (ด้านดี ด้านเก่ง ด้านมีสุข) ที่สูง จะยังสามารถปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวันตามบทบาทการเป็นนักศึกษา และสามารถปรับตัวในการให้การพยาบาลซึ่งเป็นการศึกษาภาคปฏิบัติด้วยจรรยาบรรณทางวิชาชีพได้ดีสอดคล้องกับหลายค่ากล่าวที่ว่า⁵⁻⁷ วัยรุ่นที่มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ปกติหรือสูงมักจะ

เป็นผู้เรียนรู้ได้ดี รู้สึกดีต่อตนเอง และผู้อื่นเผชิญกับความเครียดและปัญหาได้มองโลกในแง่ดีปรับตัวกับสถานการณ์ต่างๆ ได้เหมาะสมสามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้และมีปัญหาทางพฤติกรรมน้อย⁴ สอดคล้องกับผลการวิจัยของหลายท่าน^{14-16,22} ที่พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใด ๆ ได้ และมีความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข⁷

และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติเป็นรายด้านกับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของพฤติกรรมปรับตัวด้านการสร้างสัมพันธ์สภาพ สภาพแวดล้อม การเตรียมความพร้อม การมีจิตสำนึก และความซื่อสัตย์ มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนด้านความมีวินัย และการเคารพสิทธิผู้ป่วยมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่ายิ่งนักศึกษามีความฉลาดทางอารมณ์สูงก็จะมีพฤติกรรมปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติดีตามไปด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของโงทชัย บ้านเนินและรัชนี สรรเสริญ¹⁴ พบว่าการปรับตัวกับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ในการฝึกภาคปฏิบัติในหลักสูตรวิชาชีพทางการพยาบาลเน้นหลักการและทักษะตามสาขาวิชาชีพได้แก่ สาขาการพยาบาลอายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ สูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา เป็นต้น นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 ต้องเริ่มคิดวิเคราะห์ปัญหาตัดสินใจแก้ไขปัญหาความเจ็บป่วยและให้การพยาบาลในสถานการณ์จริง ซึ่งต้องใช้ความสามารถในการปรับตัวในการเตรียมความพร้อมดูแลผู้ป่วยเฉพาะโรคมากกว่าชั้นปีที่ 2 นอกจากนี้ยังต้องปรับตัวกับการสร้างสัมพันธ์กับบุคลากรในแหล่งฝึก สภาพแวดล้อมของแหล่งฝึก และอาจารย์ผู้สอน จะเห็นว่าการเรียนในวิชาชีพการพยาบาลต้องใช้ศักยภาพทั้งด้านปัญญา (ด้านเก่ง) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (ด้านดี) และด้านความภูมิใจในตนเอง สุขสงบในชีวิต (ด้านสุข) ดังนั้นนักศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ดีจึงเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อวิชาชีพทางการพยาบาล ที่จะส่งเสริมการปรับตัวในการเรียนภาคปฏิบัติให้กับนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ฝ่ายบริหารการศึกษาและฝ่ายพัฒนานักศึกษา นอกจากภารกิจประจำที่ปฏิบัติอยู่ ควรร่วมกันดำเนินการส่งเสริมพัฒนาพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้นักศึกษาเป็นระยะโดยเฉพาะ

เน้นการช่วยเหลือนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ในการปรับตัวในการเรียนและกิจกรรมการเรียนกับผู้สอนมากกว่าชั้นปีอื่น และการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวในการขึ้นฝึกปฏิบัติงานในแหล่งฝึกแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 3

2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยเชิงพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาระบบการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนา นักศึกษาตามปัญหาและความต้องการของนักศึกษาในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

เอกสารอ้างอิง (References)

1. Thailand Nursing and Midwifery Council [Internet]. Nonthaburi: TNC; 2012 [cited 2013 Nov10]. Messages from President of Thailand Nursing and Midwifery Council; [about 1 screen]. Available from: <http://www.tnc.or.th/content/content-71.html>, <http://www.tnc.or.th/law/page-6.html>. (in Thai).
2. Faculty of Nursing, Mahidol University. Study guide nursing science program. Bangkok: Faculty of Nursing, Mahidol University; 2012. (in Thai).
3. Goleman D. Working with emotional intelligence. New York: Bantam Books; 1998.
4. Nuchanad: [Internet]. Bangkok; 2011. [cited 2013 Nov 10]. The importance of Emotional Intelligence in the Nursing Professional. Available from: <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=6195.0>. (in Thai).
5. Salovey P, Brackett M, Mayer J. Emotional intelligence: Key readings on the Mayer and Salovey model. 2nd ed. New York: Dude Publishing; 2007.
6. Grewal D, Salovey P. Felling smart: The science of emotional intelligence. Am Sci. 2005;93(3):330-9.
7. Department of Mental Health, Ministry of Public Health. Emotional Intelligence, Quotient Test (E.Q. Test) [Internet]. Nonthaburi: Ministry of Public Health; 2000 [cited 2013 Dec 10] Available from: http://www.watpon.com/test/emotional_intelligence.htm (in Thai).
8. Worchel S, Goethals GR, Heatherington L. Pathways to personal growth: Adjustment in today's world. New Jersey: Prentice Hall; 1998.
9. Roy C, Andrews HA. The Roy adaptation model. 2nd ed. Stamford, Connecticut: Appleton & Lange; 1999.

10. Wangwivatjaroen W, Mukdee S. Stress of Kaukaroon College Nursing Students. *J Psychiatr Assoc Thailand*. 1996;41(2):78-86. (in Thai).
11. Sricamsuk S A, Voraharn W, Senarak W. Happiness of undergraduate nursing students, Faculty of Nursing, Khon Kaen University *Journal of Nursing Science & Health* 2011;34(2):70-9. (in Thai).
12. Suknalum N. Factors related to adaptation to clinical practice of nursing students at Srimahasarakham Nursing College [master's thesis]. Bangkok: Faculty of Graduate Studies. Mahidol University; 2005. 66 p. (in Thai).
13. Office of the Higher Education Commission: OHEC, Ministry of Education National Qualifications Framework for Higher Education in Thailand: NQF. Bangkok: OHEC; 2009. (in Thai).
14. Bannoen O, Sunsem R. Factors related to emotional quotient of nursing students, Nursing College Praboromarajchanok Institute, The Eastern Region. *Journal of Phrapokklao Nursing College*. 2550;19(1): 1-16. (in Thai).
15. Riyaphun S. Emotional intelligence and adaptation to clinical practice of Kuakarun Nursing College [master's thesis]. Bangkok: Faculty of Graduate Studies. Mahidol University; 2003. 103 p. (in Thai).
16. Satarom C, Tayraukham S, Panya P. Causal factors influencing to adjustment of undergraduate students in the North-East [Internet]. Mahasarakham: Mahasarakham University; 2011 [cited 2013 Nov 24]. Available from: http://grad.msu.ac.th/jem/home/journal_file/281.pdf. (in Thai).
17. Jones AE. Emotional intelligence and clinical performance in senior undergraduate nursing students [Internet]. San Marcos, CA: California State University San Marcos; 2013 [cited 2014 Jul 24]. Available from: <https://csusm-dspace.calstate.edu/handle/10211.8/328>
18. Yamane T. *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper and Row; 1973.
19. Suwannakhot N. The adjustment of the first year undergraduate students at Naresuan University [master's thesis]. Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University; 2010. 113 p. (in Thai).
20. Best JW. *Research in education*. 3rd ed. Engle Wood Cliffs, NJ: Prentice-Hall; 1997.
21. Cronbach LJ. *Essentials of psychological testing*. 4th ed. New York: Harper and Row; 1984.
22. Athimatranton T. Factors affecting the adaptation of learning in school nursing of student nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University [dissertation]. Bangkok: Srinakharinwirot University; 2005. 154 p. (in Thai).
23. Premwichai Y. The smartness, goodness and happiness of Naval Cadets, The Royal Thai Naval Academy, Samutprakarn [research report]. Samutprakarn: Royal Thai Navy Academy; 2009. (in Thai).
24. Chitchertwong WA. Study of students emotional quotient (EQ) at the Faculty of Education, Burapha University. *Journal of Education*. 2003;4(2):67-79. (in Thai).
25. Student Development Office. Reports and student development plan and projects activity of students' projects [hard copy]. Bangkok: Faculty of Nursing, Mahidol University; 2012. (in Thai).
26. Ruenprot R, Wongkumsin T, Piolueang N. Predicting factors of adaptation in undergraduate students. *Rama Nurs J*. 2010;16(3):390-405. (in Thai).